Otázka: Řecká přírodní filosofie

Předmět: Společenské vědy, Filosofie

Přidal(a): Simča B.

ŘECKÁ PŘÍRODNÍ FILOSOFIE

- Povaha filozofického tázání,
- Vztah k jiným formám vědění,
- Předpoklady vzniku filozofie v Řecku,
- Rysy nejstarší filozofie,

Filosofie = filein = láska, milovat + sofia = moudrost = láska k moudrosti, milovat moudrost,

- původně zahrnovala všechny lidské poznatky, nebyla úzká specializace -> postupně nové poznatky -> odštěpování – matematika, fyzika, v 19. století – psychologie a sociologie a ve 20. století politologie,
- filozofie dnes – východiskem je nějaká pochybnost (o všem, co je kolem), kladou se otázky (Vidíme svět kolem dobře?, posmrtný život, proč to tak je, absolutní pravda) -> otázky nemají jednoznačnou odpověď,
- filozofie = ucelený pohled na svět, společnost, člověka, postavení člověka = systém názorů,
- kdo je filozof – člověk, který pochybuje o své pravdě, o světě, o sobě,
- vznikla v 6. století př. n. l. v Řecku – ale pokusy vysvětlit si svět jsou staré jako lidstvo samo – až 4500 př. n. l. – neříkalo se tomu filozofie (Egypt),
- filozofické bádání začíná i končí otázkou,

Filozofické disciplíny:

- **ontologie =** nauka o bytí a jsoucnu; jsoucno = vše, co existuje – jednotlivé prvky bytí; bytí = způsob, jak žijeme,
- **gnozeologie (**=noetika) = nauka o poznatelnosti světa; zda-li a jak je možné poznat svět,
- **filozofická antropologie =** zkoumá podstatu člověka jako specifického prvku jsoucna,
- **logika =** nauka o způsobech, možnostech a formách správného usuzování,
- **etika (praktická filozofie) =** předmětem je usuzování, co je dobro a zlo, postoje a jednání člověka, zařazení do kategorií dobro X zlo,
- **Estetika –** nauka o krásnu,
- **dějiny filozofie,**
    - patří sem i sociologie a politologie (odčlenily se, ale nelze je úplně odtrhnout),
    - **Jiné formy vědění o světě:**
        - mýtus,
        - umění,
        - náboženství,
        - věda,

Vztah filozofie k formám vědění:

- Filozofie a mýtus (báje)
    - epické útvary, které se původně předávaly ústně – jak vznikl svět, jak se život vyvíjí,
    - všechny mýty stanovují jako jasnou věc, jak následoval pořádek po chaosu – svět je uspořádaný jednou pro vždy,
    - mytologicky chápající člověk – svět je vyřešený -> z mýtu vznikla filozofie – ukázalo se, že vysvětlený svět je znovu problémový,
- Filozofie a náboženství,
    - náboženství = vysvětlení stavu světa, vzniklo na určitém stupni vývoje,
    - animismus = víra v duchy,
    - totemismus = úcta zvířat,
    - fetišismus = uctívání předmětů, v Evropě nezakořenilo, je v Tichomoří -> nedotknutelnost věci – tabu,
    - poté vznikla náboženství: národní – judaismus (náboženství jednoho národa) a univerzální – křesťanství, islám,
    - náboženství je otázka víry X filozofie je rozumová věda,
    - vztah filozofie a náboženství:

- jdou proti sobě – je tam rozpor, filozofie vysvětluje náboženství jako protiklad,
- filozofie a náboženství jsou totéž – tvoří jednotu, filmování v rámci náboženství, ve středověku,
- filozofie a náboženství je něco úplně jiného – netýkají se, existují vedle sebe a každý má svůj problém,

Filozofie a umění

- usilují o totéž,
- pokouší se podívat na svět z jiného úhlu,
- umění = podívat se na svět mám pohledem, pochybovat o něm, snaha zachytit jevy kolem nás jinak než běžnýma očima,
- spousta umělců byla filozofové,
- umění – jde o smysly, krásu, dokonalost zobrazení,
- filozofie – jde o rozumovou argumentaci,
- umělec cítí emocionálně,
    - filozofie a věda,
        - všechny vědy se vyčlenily z filozofie,
        - vědy:
            - reálné – společenské (sociologie, psychologie) a přírodní (zabývají se konkrétním obrazem přírody – biologie, chemie),
            - formální – nástroje, jde o formu – matematika, logika,
    - ve filozofii zůstalo pouze to, co nelze přenechat jiné vědě – např. smysl dějin, vyšší smysl života,
    - když začneme otázku hodně zobecňovat, dostaneme se do filozofie,
    - filozofie je služka reálných věd, je souhrnem, analýzou jejich výpovědí, zpracovává jejich výsledky,

Periodizace antické filozofie

- století př. n. l. – Řecko,
- poté pokračuje v Římě od 1. st. n. l.,
- vliv křesťanství,
- doba vzniku filozofie v Řecku – zánik starověkých kultur, které řeckou kulturu obohatily

(Féničané, Babylonská říše…),
- zakládání měst, vznik filozofie v řeckých městech v Malé Asii,

Kosmologické období:

- 5. století př. n. l.,
- období předsokratovských myslitelů,
- hlavní téma: nalezení řádu vesmíru -> logos (řád) + kosmos (vesmír) -> kosmologie,
- také název přírodní filozofie,
- představitelé: Herakleitos, Pythagoras, Zenón, Démokritos,

Období antropologického obratu:

- od přírody se vrací k člověku,
- 4. století př. n. l.,
- hlavní téma: člověk,
- období klasické řecké filozofie,
- představitelé: Sofisté, Sokrates, Platón, Aristoteles,

Helénismus:

- století př. n. l. – 1. st. n. l.,
- změna vlády – nadvláda Říma nad Řeckem,
- uhnutí k etice,
- hlavní téma: etika = hledání správného způsobu života,
- úpadek,
- směry: stoicismus – nezabývá se maličkostmi; spekticismus, epikureismus – užívání světa; novoplatonismus; eklekticismus – spojení předchozích 3 směrů,
- Archetyp = něco, co je staré, například archetyp muže – hledáme v něm staré vlastnosti,

Proč vznikla filozofie v Řecku?

- kvůli zeměpisné poloze – aktivní kontakty s Čínou, Indií a Židy,
- značný stupeň blahobytu (rozvinutá výroba, někteří lidé nemuseli pracovat),
- svět řeckých mýtů – vzory správného chování, vysvětlují nevysvětlitelné – nahrazeno obecnými pojmy,

Kosmologie (Kosmologické období)

- V Řecku,
- nejstarší období,
- zabývali se povahou světa, jednotícím principem -> arché – trvalá látka = pralátka – všechno muselo z něčeho vzniknout,
- svět je uspořádaný celek, hledali řád, harmonii,
- filozofové z Milétu -> **Milétská škola** (Malá Asie) – Thalés, Anaximenes, Anaximandros,
    - **Thalés,**
        - Zachovaly se pouze zlomky jeho myšlenek,
        - žil okolo roku 640 př. n. l.,
        - kupec -> hodně cestoval (Egypt…),
        - vychytralý obchodník,
        - státník, přírodovědec, babylonské poznatky o astronomii,
        - zjistil, že bude hodně oliv -> nakoupil olivovníky z okolí -> bohatství,
        - předpověděl zatmění Slunce – 581 př. n. l. -> den předpovědění zatmění Slunce -> začátek řecké filozofie,
        - Arché = voda -> všechno povstalo z vody a zase se do ní vrátí,
    - **Anaximenes,**
        - Arché = vzduch – princip všech věcí je zhušťování a zřeďování vzduchu (všechny věci jsou ze vzduchu o různé hustotě),
    - **Anaximandros,**
        - otázka, zda není arché něco obecnějšího,
        - smysly nás klamou (halucinace, fata morgana, hladina vody je prohnutá, slyšení zvuku…),
        - arché – látka, která není vázána na smysly,
        - všechny věci a jevy mají hranice – peras,
        - arché = látka bez hranic = apeiron (obecná látka bez hranic, věci z ní vznikají a vracejí se do ní),
    - **Herakleitos z Efesu,**
        - samotář,
        - „temný filozof“ – buď měl tmavší pleť, nebo byl pesimista – temné a těžko srozumitelné myšlenky,
        - nebyl demokrat,
        - starší současník Pythagora,
        - z aristokratické rodiny, pohrdal lidmi,
        - největší myslitel rané filozofie -> většina je špatná, menšina je dobrá -> demokracie je špatná (hloupí lidé),
        - Arché = oheň, veškerá energie, i lidská duše a svět,

- užíval aforismy = stručné, ironické výroky,
- ve vyšším věku žil v horách, živil se rostlinami,
- zakladatel dialektiky – každá věc potřebuje k bytí protiklad (den X noc; život X smrt) -> mezi protiklady je napětí – vše pozitivní se shoduje, z neshodného je nejkrásnější harmonie -> mezi protiklady je tvůrčí napětí, boj -> prostředek vývoje,
- svět je nestvořený a existuje od věčnosti – není se ke komu modlit,
- 2 výroky:
    - ,,Nelze vstoupit dvakrát do jedné řeky.“ – všechno se mění a vyvíjí,
    - „Vše plyne, nic netrvá.“ – Panta rhei,
    - věci kolem dávají smysl – lobos – vnitřní řád,

Pythagorejská škola

- tajná,
- Pythagoras,
    - narozen na ostrově Samos u Milétu,
    - tajemný,
    - pohádal se s místním vládcem -> opustil ostrov -> procestoval svět (Egypt – naučil se číst hieroglyfy) -> usadil se v jižní Itálii -> založil školu (sektu) – instituce, politická organizace, náboženství – mohly tam i ženy – oženil se v pozdním věku se svou žačkou,
    - drsné přijímací zkoušky – např. 5 let mlčení – kdo plýtvá slovy, ukazuje svou prázdnotu,
    - žili společně, společný majetek, vegetariáni, zákaz mluvení o spolku na veřejnosti,
    - nedochovaly se spisy – vše víme z citací,
    - věnoval se i hudbě – hudební teorie na matematickém základě -> Pythagorejské ladění postupem Čistý květ,
    - arché = číslo – vše, i vztahy, lze převést na čísla,
    - 10 magické číslo – minimální počet bodů, který je nutný ke konstrukci vesmíru,
    - rovnice: 1 (bod) + 2 (2 body na přímku) + 3 (3 body pro trojúhelník) + 4 (jehlan) = 10,
    - harmonie sfér – vesmír je uspořádán podle matematických principů (matematika je zobecnění, je nad tímto světem, je to počátek),
    - všechno je kombinace čísel,
    - nešlo mu o hmotu,
    - harmonická bytost – všechno řídí v souladu s věcmi,

Elejská škola

- **Xenofanés,**
  - zakladatel,
  - kritika bohů -> jsou stvoření podle představ člověka,
  - Elej – jižní Itálie,
  - lidé si vytvořili boha,
  - znalosti jsme si dobyli sami,
- **Parmenidés,**
  - hlavní představitel,
  - skutečný filozof,
  - Arché – nesmí být závislá na našich smyslech (klamou nás),poznání je v rozumu,
  - „Jsoucí je a nejsoucí není.“ – svět si představoval jako sklen,
  - skleněnou kouli -> vše, co tu je, existuje -> nejsou tu žádné mezery -> pohyb není, je to jen zdání našich smyslů,
- **Zenón z Eleje,**
  - žák Parmenida -> podporoval jeho učení -> apórie = krátké příběhy, na kterých ukazoval, že pohyb není možný -> byly vyvráceny existencí diferenciálního počtu v novověku -> součet nekonečného počtu čísel je vždy číslo konečné -> prostor nemůžeme donekonečna dělit,
- **Atomisté,**
- **Demokritos,**
  - bohatý člověk,
  - kupec, cestoval,
  - zajímal se o politiku, všestranně talentovaný – předpověděl velký déšť,
  - ve stáří oslepl (nebo se oslepil sám), aby se mohl plně zajímat o filozofování a nebyl rušen smysly,
  - dožil se téměř 100 let,
  - obdivoval ho Cicero,
  - žil v době rozkvětu Athén (demokracie) -> stoupenec athénské demokracie,
  - vyvracel elejské učení o nemožnosti pohybu,
  - arché = atom – vše se skládá z atomů (i duše) – je počátkem všeho, mezi atomy ke prázdný prostor, jsou nedělitelné, trvalé -> atomy se spojují, mají primární a sekundární vlastnosti, sekundární závisí na našich smyslech a primární na předmětech,
  - duše člověka je smrtelná – oživuje tělo, je z atomů -> myšlení je produktem hmoty,
  - vnímání:
    - smyslové – povrchní,

        - rozumové – zachytí podstatu,
    - svět je tu věčně, není stvořený,
    - vše se pohybuje a mění,
    - „smějící se filozof“,
    - Výroky:
        - „Je rozumný, kdo se nermoutí pro to, co nemá, nýbrž se raduje z toho, co má.“
        - „Kdo dostane dobrého zetě, nalezne syna, kdo nedostane, ztratí dceru.“
        - „Vzdělanost je šťastným lidem ozdobou a nešťastným útočištěm.“
- **Leukippos**
    - zakladatel,
    - zákon kauzality – vše má příčinu, důsledek, věci nevznikají bez příčiny, vše má svůj důvod,
- **Anaxágorás,**
    - současník Perikla,
    - spojovací článek mezi Demokritem a Platónem,
    - předpokládal nekonečné množství semen -> hmotná substance,
    - Rozum – nadpřirozená bytost, spojuje semena,
    - vysvětlil zatmění Měsíce (stín Země),
    - domníval se, že je Měsíc podobný Zemi a obývají ho osoby,
    - dožil ve vyhnanství – byl obviněn z bezbožnosti,
- **Eupedoklés,**
    - uznával 4 živly – oheň (Herakleitos), voda (Thalés), vzduch (mílétská škola), země (Demokritos),
    - hnací síly:
        - oddělující – nenávist,
        - sjednocující – láska,
    - pokládal se za boha -> vrhl se do kráteru Etny -> sopka jeho božství nepotvrdila,
    - eklektik = vybírač, vykrádal učení a vytvoří si vlastní,
    - víra v převtělování.